

Şehrin Maafızası

Yeniğün GAZETESİ'NİN
ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR

CİLT: 2 • SAYI: 7

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

6 MART 2020 CUMA

KONYA
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

KONYA BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ'NİN
KATKILARIYLA

100. ÖLÜM YILDÖNÜMÜNDE ÖMER SEYFETTİN

EDİTÖRDEN...

Milletleri ayakta tutan en önemli sacayaklarından birisi de kültürdür. Askeri mağlubiyetler veya ekonomik çöküntüler alınan tedbirlerle giderilebilir. Kültür erozyonu sonucu kimliğini ve dilini kaybeden milletlerin toparlanması ve tarih sahnesinde rol almaya devam etmesi hemen hemen imkânsızdır.

Kültür denilince aklımıza edebiyat, mimari, resim, gelenek ve görenek, dini ritüellerin hayat içinde oynadığı rol, ahlak kuralları vs. akla gelir.

Şehrin Hafızası olarak bu sayımızda bundan tam yüzyıl önce aramızdan ayrılan bir yazar, kültür adamı ve dilci olan Ömer Seyfettin hakkında bildiklerimizi ve öğrendiklerimizi siz okuyucularımız ile paylaşacağız.

Ömer Seyfettin 136 yıl önce 11 Mart 1884'te Gönende dünyaya gelmiş kısacık hayatına 150'ye yakın hikâye, onlarca makale kaleme almıştır. Yazdığı yazılar bugün bir araya getirilerek 7 ciltlik bir eser meydana çıkmıştır.

Tarihimizin en çalkantılı dönemi olan bir dönemde dünyaya gelen ve hayat süren Ömer Seyfettin, bu zor dönemin bir edibi olarak yayınladığı hatıralar ve hikâyelerle yok edilmek istenen bir milleti ayakta tutma gayreti içerisinde olmuştur.

Hikâyelerinde yeni bir milli kimlik oluş-

**SADIK
GÖKCE**

sadikgokce@hotmail.com

turma çabaları yanında, unutulmuş olan adet ve gelenekleri de gün yüzüne çıkarmaya çalıştığına şahit oluruz. Bu çabaları semeresini vermiş ancak bu meyveyi görmek Ömer Seyfettin'e nasip olmamıştır. Yazarımız 6 Mart 1920 tarihinde vefat etmiştir.

Vefatından 10 gün sonra İstanbul düşünman tarafından işgal edilmiştir. Yine Ömer Seyfettin'in vefatından 48 gün sonra TBMM açılmış ve işgal edilen vatan topraklarının kurtarılması için mücadele başlatılmıştır.

Hayatını Türk Milleti bilincini oluşturmak için harcayan Ömer Seyfettin Milli Mücadeleyi görememiş ve hayatını vakfettiği Türk Milletinin şahlanışına tanık olamamıştır.

Kısa süren ömründe kendisi ve mensubu olduğu milletin mutluluğuna tanık olamayan Ömer Seyfettin çalışmalarının meyvesini kendisi göremese de bugün onun açtığı yoldan yürüten milyonlar onun için dualarını eksik etmiyorlar.

Ruhun şad olsun büyük dava adamı.

**'Tiryaki Sözleri'nin
GÖLGESİNDE**

**Ahmet
Sevgi**

موتك آجيليغيني سودكريمزك اولومنده طادارن.

Mevtin acılığını sevdiğimiz ölümünde tadarız.

(C. Şahabeddin)

ÖLÜM

Ölümün ne büyük bir acı olduğunu bilmeyiz,
Nedense kapımıza gelmeyince ibret almazız.

(Ahmet Sevgi)

ÖMER SEYFETTİN KAÇ KERE DOĞDU

"Ben Gönen'de doğdum" diyordu. Kaç kere doğdu Ömer Seyfettin; kaç şehirde, beldede...

Bir celadet, mehâbet, kudret duygusu sirayet eder, kaplardı içimizi; Muhsin Çelebi Pembe İncili Kaftan'ı, Şah İsmail'in önünde sererken yere.

Türklüğümüzle, aydınlık Müslümanlığımızla övünürdük; dipdiri bir sevgiyle.

Şanlı bir tarih anlayışı, istikbal aydınlığıyla inşirah ve neşve veren, bizi doğrultan, ümit-var kılan ne çok hikâyesi vardı.

Zihnimde bir resmigeçit, gurur tablosu: Primo Bir Türk Çocuğu, Başını Vermeyen Şehit, Kızılma Neresi, Ferman, Forsa...

Kaç çocuğun göğsünde var oldu Ömer Seyfettin.

Hazin sonlardan bahsetmeyeceğim. Bu nasıl ölmektir. Ve bu nasıl yaşamaktır. Lâkin adamlıktır.

Bir ruh kanlır ve sunulurken; kalbimiz titrerken, hikâyeler ayaklanır, başımız dikleşir, yüreğimizin bir köşesine yerleşirken ve bir hamle, inşâ hissini yükseltirken, Ömer Seyfettin kaç defa hayat buldu.

Ne ailesi, ne yaşadığı mekân, yaşantısı tümü silindi ve Ömer Seyfettin damgalı cümleleriyle, içimize serin, gölgeli ağaçlar dikti, sadrı genişletti.

Kâh baharda kelebekler uçurdu. Kâh zihnimize sorular, düşümler üşürdü; çözdü, durdurdu, ağılattı ve güldürdü.

Bir düşünelim, "Donkişot'u sayılan, fantezi romanı" Efruz Bey'le kaç defa karşılaştık.

Milletçe ne "Diyetler" ödedik. "Çanakka-le'den Sonra" herhalde dirildik.

Ömer Seyfettin'in şerefli ismiyle büyümüştük.

O, yeni yazarlara el verdi. Kalemimizi sivriltilip, keskinleştirdi.

Bir şuurun, mefkûre güzelliğinin ve ulvî hedeflerin altını çizdi.

Bir ikaz, ihtar, parlak bir levha; muhteşem bir anıt gibi etiketli züppelerin, ham softaların, Batıperestlerin, iflah

**HÜZEYME
YEŞİM
KOÇAK**

olmaz düşman(lık)ların önüne dikildi.

Okudukça idrakimiz açıldı; hayalhanemiz bir ateşle, şevkle, dumani üstünde sözcüklerle, daha ilerisinde bir hürriyet meşalesiyle dökülüp saçılıp yandı.

Ömer Seyfettin tertemiz, pırl pırl sayfalarda bize "Merhaba" dedi.

Gerçekliği, fırtınalı meşakkatli dönemleri anlattığı, ayağımızı sınıksız toprağa bastıracağı gibi; lâtif mevsimlerin, "emel ve inkılâp yollarının" kokularını da Türkçe hissettirdi.

İlık, lâtif bir yel gibi yüreğimizi serinletti, hafifletti.

Şimdi bu asil yiğit şahsiyet, ruhumuzda da, büyük bir vakarla kötülüklerle karşı başkaldırıyor, görüyor.

Mükerreren dünyaya geliyor. Kelimeleriyle ulaşıyor, besliyor, süt ve can suyu veriyor.

Kaç kere doğdu Ömer Seyfettin?

Dün, bugün, mazi, hâl ve âtide Ömer Seyfettin hep erişiyor. Hep yanımızda.

Sırtı yere gelmez, meydanlarda. Daima vücut buluyor.

Tulû ediyor.

Onun sırlı kaleminin esintileriyle gölgesiy-le, yekvücut olunuyor, neşvünema bulunuyor.

Benzeri ortaya çıkmadı belki ama Ömer Seyfettin tekrar doğuyor.

Kaleminden Ömer Seyfettin damlıyor.

VEFATININ 100. YILDÖNÜMÜNDE ÖMER SEYFEDDİN

**PROF. DR
AHMET
SEVGİ**

Bugün (6 Mart 2020) Ömer Seyfeddin'in vefatının 100. yıldönümü... Kısacık ömrünü Türkçenin sadeleşmesi idealine vakfetmiş olan, büyük dil mücahidi Ömer Seyfeddin'i anmak kadirşinaslıktan öte, bir görevdir diye düşünüyorum.

İsmail Habip Sevik "Edebî Yeniliğimiz" adlı eserinde Ömer Seyfeddin için şu tespiti yapar: "Ömer Seyfeddin bu millete başlıca iki nevi hizmette bulundu. Biri lisan mücâhedesi, diğeri küçük hikâyeciliğidir. Birincide şian "Türkçeye Türk sarfını hâkim yapmak'tı. Bunda nasıl bir zafere gittiğini kendisi de ölmeden evvel görüp anlamıştı."

Doğrusunu söylemek gerekirse Ömer Seyfeddin "küçük hikâyecilik" alanında da elbette bu millete hizmet etmiştir. Lakin onun en büyük hizmeti Türkçenin sadeleşmesi konusunda olmuştur. Ömer Seyfeddin 1910'da, askerlikten istifa etmeden önce Ali Canip Bey'e yazdığı bir mektupta şöyle der:

"Sa'yimin esasını teşkil edecek noktalar pek basit: Arapça ve Farsça terkiplerin hiç lüzumu yoktur. Bunlar ancak süs içindir. Kimin gösterecek, teşhir edecek fikri yoksa onları (terkipleri) çok kullanmıştır. Eğer terkipler terk olunursa tasfiyede büyük bir adım atılmış olmaz mı?"

Bunu yalnız başaramam. Geliniz Canip Bey, edebiyatta, lisan da bir ihtilâl vücuda getirelim. Âh, büyük fikir sa'y ve sebat ister."

İşte "Yeni Lisan" hareketinin fitilini ateşleyen bu cümleler olmuştur.

Ömer Seyfeddin, yeni şekliyle çıkmaya başlayan "Genç Kalemler" dergisinin ilk sayısında (İkinci cilt, No:1, 29 Mart 1327/11Nisan 1911) yayımladığı "Yeni Lisan" başlıklı, beyanname niteliği taşıyan imzasız makalesinde: "Eski Lisan/Edebiyatımız/Millî Edebiyatımız/Şarka Doğru/Garba Doğru/Bugünküler/Hastalıklar/ Tasfiye/Nasıl?/Milliyete Doğru/Tasfiye Sarfı/İsimler ve Sıfatlar/İmlâ/Gaye/Ey Gençler/Netice" alt başlıklar altında Türkçenin dünü, bugünü, hastalıkları, hal çareleri vb. teorik bilgileri büyük bir dirayetle tek tek ortaya koyar. Sonra da bu nazariyelerin kuvveden fiile çıkarılabilmesi için Ali Canip ve Ziya Gökalp'le birlikte bir sacayağı misali çalışmaya koyulurlar. Bu ortak çalışmada -İsmail Habip'in ifadesiyle- Ziya Gökalp için ilmi ve içtimâî tarafını idare ediyor, Ali Canip Bey sun'î

lisanlı eserlere hücum ederek ve tabii lisanlı millî edebiyatın kıymetlerini anlatarak tenkit cephesini temsil ediyor; Ömer Seyfeddin de bu nazariye ve iddiaların sanat sahasında fiilî numûnelerini vermek için küçük hikâyeler yazarak dâvânın bedîî tarafını başarıyordu.

Bu çalışmalar Balkan Savaşı'nın patlak vermesi ve Ömer Seyfeddin'in tekrar askere çağrılmasıyla bir süre sekteye uğrarsa da, 1914'te çıkmaya başlayan Türk Sözü dergisinin başmuhariri olarak Ömer Seyfeddin'in kaldığı yerden aynı kararlılıkla dilde sadeleşme mücadelesini devam ettirmekte olduğuna görüyoruz. Ömer Seyfeddin, Ali Canip ve Ziya Gökalp'in öncülük ettiği yeni lisan ve millî edebiyat akımı bu üçlünün ısrarlı gayretleri sonunda bazı muhalif yazarların da saflarına katılmasıyla kısa sürede başarıya ulaşmıştır. Ancak şunu da hemen belirtelim ki bu başarıda en büyük pay Ömer Seyfeddin'e aittir. Çünkü o, bu mücadelenin hem "müctehid"i hem de "mücâhit" komutanıdır. Nitekim Ali Canip de, Ziya Gökalp de bunu teyit etmektedir:

"Zannedildiği gibi ne Ziya Gökalp ne de hiçbirimiz onu ilk düşünen adamlar değiliz. Yeni Lisan önce Ömer Seyfeddin tarafından düşünülmüş, bir kısmı yukarıda yazdığım mektupta bize teklif edilmiştir. Ziya Bey, Genç Kalemler'de sade Türkçenin ehemmiyetini ilim ile izah etti fakat ilk nüve Ömer Seyfeddin'indir." (Ali Canip)

"Yeni Lisan cereyanı dallanarak budaklanarak Türkçülük, halka doğruculuk, millî kültür hareketinin doğmasına sebep oldu. İşte bütün bu fikrî cereyanların başlangıcı Ömer Seyfeddin'in saf, masum ruhunda feveran eden sârî, müstevlî bir iman sıtnasıydı." (Ziya Gökalp)

Bu bulaşıcı iman sıtnası başkalarına ne ölçüde sirayet etti, onu bilemeyiz. Ancak, Ömer Seyfeddin'in ömrünü kısalttığı kesin. 36 yaşında ebedî âleme göç eden büyük dil mücahidimizi vefatının 100. yıldönümünde rahmetle anıyoruz. Ruhu şâd olsun. . .

ÖMER SEYFETTİNLERE İHTİYACIMIZ GÜNBEĞÜN ARTIYOR

**DR. SERDAR
DERMAN**

Necmettin Erbakan Üniversitesi
Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi

Bu ay, 11 Mart 1884'te dünyaya gelen ve 6 Mart 1920'de hayata gözlerini yuman; 36 yıllık hayatında Türk edebiyatına her biri klasikleşmiş yüzün üzerinde hikâye kaleme alan, Türk hikâyeciliğinin usta kalemi, büyük mefkûre adamı Ömer Seyfettin'in doğumunun 136, aramızdan ayrılışının 100. yıl dönümünü anacağız.

Rumeli'de üsteğmenken kaleme aldığı Yeni Lisan makalesi ile yeni bir dil ve edebiyat çığır açan Ömer Seyfettin güzel ve sade Türkçenin yol başçısıdır. 1908 yılından kalemini susturan ve kısa süre sonra da 1920 yılında vefatına sebep olacak hastalığına kadar 12 yıl gibi kısa bir süre içerisinde ardında ciltlere sığmayan hacimde başta öyküleri olmak üzere üç roman denemesi, şiirler ve fikir yazıları bırakan Ömer Seyfettin, eserlerinin yanında acı tatlı hatıralar ve dostluklarla birlikte bizlere bir karakter adamının portresini de yadigar bırakmıştır.

Kendisi için yaşamak yolunu tercih etmeyen bu yüce ruhlu yazarımız millet olma bilincinin önemini her fırsatta dile getirdiği gibi "millet için yaşama" düsturuyla ömrünü geçirmiştir. Edebiyatı, toplumun bilinçlenmesi ve ilerlemesi için bir araç olarak gören Ömer Seyfettin'in dil bahsinde de süslü, ağırdal ve yapmacık bir dil yerine sade, anlaşılır, temiz, güzel ve akıcı bir Türkçeyi benimsemesi ve bu anlayışı ısrarla savunarak yayabilmesi hep "toplum için edebiyat" düsturunun bir yansıması olarak karşımıza çıkar. Bu bahisle, dostu Ali Canip'e gönderdiği mektupta bakınız neler söylüyor: "Ben, edebiyatta, yalnız sanata kaail olamam. Yalnız sanata kaail olsam, edebiyatı çok küçük görmüş olacağım. Hâlbuki o, benim nazarımda o kadar büyüktür ki... Cehaletin, nâsûtî (dünyalık) duyguların alçalttığı beşeriyet için onu bir hâris (muhafız) addederim. Nazarımda edipler, insanlara, adilliklere karşı nefreti talim ettiren mürşitlerdir..." diyerek sanat anlayışını ortaya koymuştur.

Ömer Seyfettin'e göre edebiyatın amacı "millî şuuru kuvvetlendirmek ve Türkiye'nin medenî kalkınmasına hizmet etmek" olmalıdır. Ömer Seyfettin: "Biz insanlar doğarız, büyürüz ve ölürüz. Ne kadar çok yaşasak ömrümüz yüz seneyi geçmez. Bu bizim şahsi hayatımızdır. Akıllı olan bu fânî hayata o kadar çok ehemmi-

yet vermez. Şahsî hayatımızdan başka bir de umumî ve millî hayatımız vardır ki, o ezelidir. Milliyetimiz bozulmazsa hiç ölmez. Dünyalar durdukça durur. İşte bu mensup olduğumuz milliyet Türklüktür... Bu umumî hayatı kuvvetlendirmek, dünyadaki galiplerin üstüne çıkmak, ona yıkılmaz bir istikbal hazırlamak "Türklük mefkûresidir. ...Nerede bir millet varsa, orada birde milliyet mefkûresi vardır. ...Bir milletin fertleri dağınık ve perişan kaldı mı mefkûresiz kaldı demektir. O milletin başına her türlü felaket gelir. ...O millet artık esir olur; âdetlerine, anelerine tecavüz ederler. Böyle esir olan millet evvelâ lisanını, sonra dinini, daha sonra âdetlerini kaybederek dünya yüzünden adı kalker." diyordu. Bu ifadeler Ömer Seyfettin'in edebiyata bakış açısını ve bu vadede neler yapmak istediğini kesin ve keskin bir biçimde ortaya koymaktadır.

Türk edebiyatında Ömer Seyfettin öncesi hikâyeciliğimizde sosyal temaların kısır ve kısıtlı bir çerçevede daha çok aile ve mahalle ilişkilerini yüzeysel olarak ele alır bir vaziyette kaleme alındığını söyleyebiliriz. Bu noktada Ömer Seyfettin'in Türk hikâyeciliğine biçim bakımından getirdiği yeniliklerin yanında asıl önemli etkisi, toplumsal temaların hikâye kurgusu ve dekoru içinde okura güçlü mesajlar iletecek biçimde ortaya konulmuş olmasıdır.

II. Meşrutiyet sonrasında türeyen, sosyal dengeyi adeta yerle bir eden karaborsacı, rüşvetçi, nüfuz ticareti yapmak yoluyla zenginleşmiş ve zenginleştiğince şımarmış, yoksulluk ve hastalıkla boğuşan halka sırtını dönmüş, köksüz ve ahlaksız sermayedarları kalemiyle deşifre etmek gayretini ilk ortaya koyan şüphesiz Ömer Seyfettin olmuştur.

İmparatorluk dağılırken ne yapacağını bilemeden farklı mecralarda, köksüz düşüncelerle fantezi arayan, yabancı kültürlerle benliğini kaybetmiş, yozlaşmış sözde aydınları mizahî bir üslupla deşifre eden yine Ömer Seyfettin'dir. Tanzimat edebiyatında, dejenere aydın tipinin

yalnız davranışları sergilenirken o, yarattığı Efruz Bey tipiyle Türk edebiyatında belki de ilk defa bu derinlikle sahte aydın tipinin psikolojisini de ortaya dökmüştür.

Ali Canip Yöntem, onun, kendi karakterine hiç uymayan Efruz Bey üzerinde niçin bu kadar durduğunu ölümünden sonra yazdığı bir yazısında şöyle belirtir: "Şüphesiz caka satanları, nümayişçileri hiç sevmezdi. Fakat hayatlarıyla çok meşgul olurdu. Edebiyatına bile soktu: Efruz Bey serisini, bunları maskara etmek için yazdı." Ömer Seyfettin, Efruz Bey tipini mizahî eleştirisinin hedef tahtasına koyarken aslında bir yandan da bu tipe kapı aralayan toplumu da "Herkes seni, bizzat kendisi kadar tanır, Efruzcuğum! Bugün hiç kimse sana yabancı değildir, çünkü sen "hepimiz" değilsen bile 'hepimizden' bir parçasın." ifadeleriyle yumuşak bir dille eleştirir.

Balkan bozgununun toplumu kargaşa ve karamsarlığa sürüklediği o karanlık günlerde topluma şuur aşlayan ve millî kimlik kaybedilmedikçe Türklüğün ebedi olarak yaşayacağını haykıran ve Balkan Savaşları öncesi ve sırasında katledilen, sürülen, yok edilmeye çalışılan Rumeli Türklüğünün yaşadığı acıları, mezalimleri hikâyeleriyle dile getiren en güçlü kalem olarak yine Ömer Seyfettin'i görürüz. Bugün bile Beyaz Lale, Bomba, Hüriyet Bayrakları gibi hikâyeleri Balkan mezalimini yansıtan en güçlü edebiyat numunelerimiz değil midir?

Ömer Seyfettin bir yandan yaşadığımız bozgunları gözler önüne sererken öte yandan bu bozgunların sebebini millî mefkûremiz olmamasına ve milletimizin saflık derecesinde alicenap olmasına bağlıyor: "Çünkü her millet, millet haline geçmiş, millî heyecanlarla, millî mefkûrelerle üzerimize yürüyor. Hâlbuki bizim bir mefkûremiz yok... Niçin, kimin için, nerede muharebe edeceğimizi bilemediğimiz gibi, milletçe ne yapmak istediğimizi de bilmiyorduk. Hükümetin fikri; rahatça yaşayıp, etrafla hoş geçinmek ve terakki etmek idi..." "Meşrutiyet namı altında feci dramlar oynanıyordu. Hâlbuki Rumların, Bulgarların, Sırpın, Ermenilerin, Arnavutların millî mefkûreleri, millî edebiyatları, millî lisanları, millî gayeleri, millî teşkilâtları vardı. Ve bu milletler gayet kurnazdılar. "Biz samimi Osmanlıyız..." diye Türkleri kandırıyorlar, Türklere lisanlarını, edebiyatlarını, hatta fennî kitaplarını bozduruyorlar hatta coğrafya ve tarih kitaplarından "Türk ve Türkiye" kelimelerini siliyorlardı."

Ömer Seyfettin'in yine bahisle alakalı olarak dile getirdiği "Gel zaman, git zaman "Tanzi-mat" ilân olunuyor. Yeniden açılan mekteplerde çocuklara, milletleri ve milliyetleri hakkında vazifeleri öğretilmiyor. Sonra o milliyetsiz ve yalnız hükümete memur yetiştirilen mekteplerden çıkan çocukların hepsi milliyetlerini inkâr ediyorlar. Hüriyet ilân olduğu zaman her millet lisanıyla, edebiyatıyla, müesseseleriyle, mektepleriyle meydana çıkıyor. Fakat görülüyor ki adetleri en çok olduğuna inat, Türkler meydana yok!" serzenişleri günümüzde de ışık tutmaya devam ediyor.

Ömer Seyfettin'in hikâyelerine yönelik tespitler elbette çoğaltılabilir, nitekim onun edebî yönünü ve eserlerini konu edinen yüzlerce makale ve yazı ortaya konulmuştur. İnci Engin'in hocamızın ifadeleriyle Ömer Seyfettin'in hikâyelerini şu dört başlık altında ele alabiliriz: 1. Yirminci yüzyılda yaşama şuur ve gerçekçilik. 2. Mazi ve kahramanlık hasreti. 3. Duru bir Türkçe. 4. Buruk bir mizah.

Türk toplumunun sancılardan ve tarihteki parlak sahnelerinden beslenen Ömer Seyfettin'in hikâyelerine mevzu olabilecek şahsi tecrübeleri ve gözlemleri yok muydu? Elbette vardı. Onun yaşadığı maddi sıkıntıları, dostlukları, insani ilişkileri ve hatta buruk bir başansızlık olarak nitelendirilebilecek evliliği bile onun kalemiyle Türk edebiyatının en güzel örneklerinden biri olabilecek hikâyelere dönüşebilirdi. Belki de ömrü vefa etseydi Cumhuriyet döneminde farklı temalardan daha nitelikli hikâyeler de ortaya çıkarabilirdi. Nitekim Ömer Seyfettin, en büyük hayalinin geçim derdi olmaksızın güzel bir çiftlik evine kapanarak dünya çapında, usta işi öyküler yazmak olduğunu dile getirmişti. Fakat ömrü yetmedi, o yazdıklarından daha iyisini yazabileceğini düşlerken yazdıklarıyla Türk edebiyatının zirvesinde kalmayı başardı.

Ömer Seyfettin yazdıklarıyla bizlere ışık olmaya, yol göstermeye devam ediyor. Belki de en acısı, kendinden sonra onun hayallerine cevap verebilecek kuvvette millî mefkûreye hizmet edecek zirve kalemlerin maalesef yetişmemiş olmasıdır.

Ömer Seyfettin çok erken bir yaşta aramızdan ayrıldı. Sadece Türk edebiyatını ve okurlarını yetim bırakmadı aynı zamanda şanlı bir Türk tarihini, bu tarihi oluşturan millî ruhumuzu, değerlerimizi, güzel ananelerimizi, kahramanlık ruhumuzu ve kahramanlarımızı da yetim bıraktı. Toplumsal hastalıklarımızı onun geçmişten

beslenerek geleceği aydınlatan bakış açısıyla ve yine onun kendine özgü mizahıyla ele alacak güçlü kalemler yetiştirmemiz gerekiyor.

Acaba yaşasaydı Millî Mücadelenin hangi destansı tablosunu destanı bir hikâyeye dönüştürdü? Tek parti dönemini, çok partili hayata geçişimizi, darbeleri, namussuzlukları, yozlaşmış değerlerimizi, fakirliğimizi, acılarımızı, köksüz ideolojileri, sahte aydınları, sahte kahramanları acaba Türkçenin en güzel imkânlarını ve ifade gücünü kullanarak nasıl billurdan hikâyelere dönüştürdü?

Balkan mezalimini anlattığı gibi PKK terörünün bağrımızda açtığı yaraları, dalkavuk siyasetçileri ve onların yarıdakçıları, bu günün karaborsacılarını, sözde dindarları, menfaatperestleri nasıl anlatırdı acaba? Primo'yu, Aleko'yu yazdığı gibi Eren Bülbül'ü de çocuk kahramanlar silsilesinde nasıl tablolaştırırdı? Öleceğini bile bile başını kütüğe pervasızca koyan Tosun Bey gibi ölüme tereddütsüz yürüten unutulmuş kahramanları nasıl anlatırdı acaba? Kıbrıs'ta, Kore'de, bugün Suriye'de can veren şehitlerimizi, şanlı gazilerimizi kimler anlatacak?

Bugün Ömer Seyfettin'i şuurlu bir şekilde başta Türk çocuklarının ve tüm okurların yeniden okuması gerekmiyor mu? Ömer Seyfettin'in insani ve edebî yönleriyle güzel sanatların tüm dallarında yeniden işlenmesi gerekmiyor mu? Sinemamızın onun eserlerinden beslenmesi, çizgi film dünyamızın onunla şenlenmesi gerekmiyor mu? Bunlardan daha da önemlisi onun kaleminin izinden yürüten edebiyatçılar yetiştirmemiz çok mu zor? Ahmet Kabaklı'nın tabiriyle onun gibi "alperenler yazıcısı" olacak yazarlarımız çıkmayacak mı? Velhasıl Ömer Seyfettin'in edebiyatımızdaki boşluğu büyük bir yaradır. Ömer Seyfettinlere ihtiyacımız günbegün artıyor.

Yazıyı, Ömer Seyfettin'in Türk çocuklarına seslenişleriyle, onun cümleleriyle bitirmek istiyorum. Ruhu şad olsun.

Bir Çocuk Nasıl Türk Milliyetperveri Olur?

1- Konuştuğu Türkçeyi sever, konuştuğu lisanı yazar ve bu güzel İstanbul Türkçesini herkese öğretmeğe çalışır.

2- Dini gibi milliyetini de sever ve mukaddes bilir. Türklüğün aleyhinde bulunanlara karşı müdafaa eder. Milliyetine lâkırda söyletmez. Türklüğün dünyadaki milletlerin hepsinden daha necip ve cesur olduğunu hatırdan çıkarır. Hangi milletten olursa olsun Türkçe öğrenip Türk milliyetine katılan muhacirlere tıpkı

eski kan kardeşi imiş gibi muamele eder.

3- Her fırsatta Türklüğü metheder, Türklüğe kıymet verir. Her fırsatta Türk tarihini, Türk cihangirlerini, Türk âlimlerini anar.

4- En büyük cihangirler Türklerden çıktığı gibi İbni Sina ve Uluğ Bey gibi en büyük âlimlerin de Türk milletinden geldiğine iman eder.

5- Her şeyden evvel Türk tarihine vukuf peyda eder. Türklüğe dair yazılan edebî ve fenni şeyleri diğer mütalâalara tercih eder.

6- Askerlik, tüccarlık, sanatkârlık, memurluk, hâslı hangi meslek için hazırlanırsa hazırlansın en başlıca emeli Türklüğe, Türk mefkûresine hizmet etmek olur.

7- Şahsî hayatının fâni, fakat milliyetinin, Türklüğünün ebedî olduğunu aklından çıkarır. Herkes mezara girecek ve ölecektir. Tarihe giren kahramanlar ölmezler. Milletlerinin kalbinde yaşarlar. Milliyetperver olmak isteyen her çocuk nasıl olursa olsun iyi bir namla Türk tarihine girmeye çalışır. Dünyada tarihe girip şanlı bir hâtura bırakmak kadar âli ve gıpta olunacak bir şey yoktur. Ruhunda büyüklük ve yükseklik meyli olan çocuk mutlaka Türk milliyetperveri olur. Her yerde, her vakit ve her işte birinci olmağa çabalar. Yorulmaz. Bıkmaz, üşenmez. Vücudunu izcilikle ve idmanla fikrini bilgi ile frenler, ruhunu millî mefkûre ile kuvvetlendirir. Bilgisiz bir kuvvet ve cahil kafa altında sağlam bir vücut hiçbir işe yaramayacağı gibi mefkûresiz bir ilim, mefkûresiz bir âlim de hiçbir işe yaramadıktan başka Türklük cemaatine tarif olunmaz zararları dokunur.

"Ey Türk çocukları! Siz hem kuvvet, hem bilgi, hem de mefkûre sahibi olunuz. Büyük muvaffakiyetleriniz namınızı tarihe geçirecek ve sizi bu fâni hayatın fevkindeki o ebedî ve ölümsüz hayata nâil edecektir."

KAYNAKÇA

- Beytoğlu, Y. K. (2018). İdeal Bir Toplum Yaratmak: Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde Toplumsal Eleştiri. Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi, 3(1), 26-54.
- Engintün, İ. (1995). Ömer Seyfeddin'in hikâyeleri.
- Kabaklı, A. (1995). Alp-eren kitabından: Alperenler yazıcısı Ömer Seyfeddin.
- Ortaç, Y. Z. (1960). Portreler. Yeni Matbaa.
- Ömer Seyfettin, "Yarınkı Tûran Devleti", Bütün Eserleri 16 Türklük Üzerine Yazılar, (Hazırlayan: Muzaffer Uyguner), Bilgi Yayınevi, Ankara 1993, s.69. (Yazının ilk yayımı: 1914)
- Ömer Seyfettin, "Bir Çocuk Nasıl Türk Milliyetperveri Olur?", Türklük Üzerine Yazılar, s. 86. (Yazının ilk yayımı: 1914)
- Ömer Seyfettin, "Türklük Mefkûresi", Türklük Üzerine Yazılar, s. 86. (Yazının ilk yayımı: 1914)
- Ömer Seyfettin, "Millî Tecrübelerimizden Çıkarılmış Amelî Siyaset", Bütün Eserleri 16 Türklük Üzerine Yazılar, (Hazırlayan: Muzaffer Uyguner), Bilgi Yayınevi, Ankara 1993, s.38. (Yazının ilk yayımı: 1912)
- Önertoy, O. Küçük Hikâye Yazarı Olarak Ömer Seyfettin. Türkoloji Dergisi, 4(1),139.

ÖMER SEYFETTİN'İN ESERLERİNDE TARİHİ PERSPEKTİF

ANUŞ
GÖKÇE

Bu yıl Milli Edebiyatımızın ve sade dil akımının öncülerinden olan Ömer Seyfettin'in vefatının 100. yıl dönümü. Milli şahsiyetlerimizi, kültür adamlarımızı anmak ve yeni nesillere tanıtmak gerekir. Ben de yazımı 20. yüzyılın başlarında bir kimlik bunalımına giren Türk milletine Türklük şuurunun meşalesini yakan Ömer Seyfettin'in hikâyelerindeki tarihi perspektifi konu aldım. Önce hayatı ve eserleri hakkında kısaca bilgi vermeyi uygun buldum.

HAYATI

Milli Edebiyatımızın en mühim simalarından olan Ömer Seyfettin 28 Şubat 1884 yılında Balıkesir Gönen'de doğdu. Kafkasya Türklerinden Binbaşı Şevki Beyin oğludur. Çocukluğu "And" hikâyesinde anlattığına göre Gönen'de geçti

Aksaray'daki Mekteb-i Osmani, Eyüp'teki Baytar Rüştüyesi, Edime Askeri İdadisini bitirdikten sonra 1903'te İstanbul Harbiye Mektebi'nden piyade asteğmeni olarak mezun oldu. Teğmenlikle İzmir'de, üsteğmenlikle Rumeli'nde askerî görevlerde bulunduktan sonra ordudan ayrıldı. Selanik'te "Genç Kalemler" dergisiyle, "Tuna" gazetesinde yazmaya başladı. 1911'de İtalya'nın Trablusgarp'a asker çıkarması üzerine savaş başladı ve yeniden orduya çağrıldı. 1912'de patlak veren Balkan Savaşı'na katıldı. Yanya kuşatması esnasında esir düştü. 10 ay esir hayatı yaşadktan sonra 1913'te serbest bırakıldı. İstanbul'a dönünce askerlikten çekildi. 1914'te Kabataş Lisesine edebiyat öğretmeni olarak atandı. Ölüncüye kadar bu görevde kaldı. 6 Mart 1920'de şeker hastalığından vefat etti. Mezarı bugün Mecidiyeköy'deki Asî Mezarlığındadır.

ESERLERİ:

Romanları: Foya, Sultanlığın Sonu (yarım kalmıştır.)

Hatıra: Balkan Harbi Hatıraları, And

Tiyatro: Mahçupluk İmtihanı (Bir perdelik komedi)

Hikâyeler: 125 hikâyenin yer aldığı eserleri; İlk düşen Ak, Yüksek Ökçeler, Bomba, Gizli Mabe, Asilzadeler (Efiruz Bey), Perili Köşk, Bahar ve Kelebekler, Beyaz Lale, Dalga, (Tarih Ezeli Bir Tekerürdür), Eski Kahramanlar, Nokta. Hikâyeleri kitap olarak değişik tarihlerde yayınlanmış ve yayınlanmaktadır.

Hakkında yayınlanmış eserlerin bazıları:

Ömer Seyfettin (Tahir Alangu'nun biyografik romanı. 1968), Ölümünün 50. Yıldönümü Nedeniyle Ömer Seyfettin (Milli Kütüphane, 1970), Ömer Seyfettin'in Şiirleri (Fevziye Abdullah Tansel, 1972), En Güzel Hikâyeler (Tahir Alangu, 1973)

-Türk Klasikleri, Seçme Hikâyeler, Ömer Seyfettin, Haz: Şenay Kırkhallı, 1-2 cilt, MEB Yay. 1989/İST

Ömer Seyfettin, Hikâyeler (7 cilt) Haz: Hülya Argunşah, Dergâh Yay. 1.baskı 2001, 5. Baskı 2017/İST

ÖMER SEYFETTİN'İN HİKÂyelerİNDE TARİHİ BAKIŞ

Ömer Seyfettin yaşadığı dönem itibarıyla Osmanlı Devletinin en sıkıntılı, en bunalımlı dönemidir. Bir asker çocuğu olduğu için çeşitli memleketleri gezmiş, kendisi de orduya katıldıktan sonra Balkanlar'daki kanşıklıkları, isyanları, Müslüman Türk Milletine yapılan zulümleri görmüştür. Bunun için dimağında Türkçülük fikri yer etmiş, Türk Milletini, ilmen, fikren ve dinen eğitmek için hikâyeler, makaleler kaleme almıştır. Türk dilinin sadeleştirilmesini, halkın benimsediği ve sık kullanılanlar istisna tutulmak şartıyla yabancı terkip ve kelimelerden arındırılmasını istemiştir. Bir kısım dilcilerin Türkçeyi sadeleştirmek adına halkın benimsediği isim ve kelimeleri atarak ya da dilin kelime türetme kalıplarına uygun düşmeyen yolla kelime uydurarak dili kısırlaştırma faaliyetlerinin de karşısında yer almıştır. O Türkçeyi, Osmanlı Memleketlerinde, Türkistan, Buhara, Azerbaycan, Hive, Kaşgar, Semerkant, Taşkent vs. bölgelerinde yaşayan ve Türkçe konuşan tüm halkın anlayabilecek ortak bir dil haline getirme çabasındadır. Bu maksada ulaşmak için dilin gerekli kural ve kaidelerini de koymuştur.

Tanzimat'tan beri devam edegelen "Osmanlılık" adında sun'î bir millet yaratmak isteyen tüm düşünce ve fikir kültürlerinin karşısında yer almıştır. O, Osmanlılık idealini çürük bir ipliğe benzeterek, bu cemiyete girecek olan hiçbir milletin kendi milliyetinden, dininden, dilinden,

tarihinden, edebiyatından, ananesinden asla vazgeçmeyeceklerini savunur. Bunun için tek çare Türk Milletinin de uyanması, kendi değerlerine, tarihine, dinine, diline, örf ve adetlerine sahip çıkmasıdır.

Onun tarih ve millet anlayışı bir bütündür. Türklerin İslamiyet önceki devirlerini, kurduğu medeniyetleri, kahramanlıklarını, mefkûrelerini benimser. Türk Milletini sadece Anadolu'dan ibaret görmez. Ona göre, Orta Asya'da, Balkanlarda, Rusya'nın ve Çin'in hâkimiyeti altında yaşayan ve Türkçe konuşan bütün Müslümanlar Türk'tür.

Ömer Seyfettin Turancıdır. O bütün dünyada yaşayan Türklerin önce buldukları bölgede kendi hâkimiyetlerini kumalarını, sonra bu günkü Avrupa Birliğine benzer bir sistemle "Turan Birliği" adını verdiği tek bir bayrak altında toplanmasını, Osmanlı Sultanının da İlhan unvanı ile bu birliğin başında bulunmasını arzu etmektedir.

Ömer Seyfettin, Türk milletine, Türk çocuklarına tarihini, dilini sevdirmek, milli bilinci oluşturmak için hikâyelerinin çoğunu tarihi kahramanlardan seçer. Bunlardan bazıları Vire, Teke Tek, Topuz, Ferman, Kızılma Neresi?, Forsa, Kütük, Primo Türk Çocuğu Nasıl doğdu?, Primo Türk Çocuğu Nasıl Öldü, Bomba, Beyaz Lale, Tuhaf Bir Zulüm gibi hikâyelerin konusu tarihî ve günlük olaylardan seçilen kahramanlardır. Bu kitaplarda, Makedonya İhtilali, İtalya ve Balkan savaşları sonucunda geride bıraktığımız vatan toprakları ve üzerinde yaşayan Müslüman Türk halkına yapılan katliamlar, haksızlıklar, zulümler anlatılır.

"**BOMBA**"da 1908-1910 yılları arasında eşkıya takibinde bulunan kuvvetlerde görev alan Ömer Seyfettin, Bulgar komitacıların Müslüman ve Hıristiyan halka yaptığı zulümleri anlatır. Çete faaliyetlerinden dolayı rahatsız olan bir Bulgar çifti Boris ve Magda doğacak çocuklarıyla birlikte, tüm mal varlığını satarak Amerika'ya yerleşme hayalleri kumaktadır. Ne var ki çeteler bundan haberdar olur ve göçecekleri akşamı Boris'i öldürürler. Magda ve iltiyar İsteyon'a da baskı yaparak "Parayı getirmenize Boris'i öldüreceğiz" diye tehdit ederler. Magda'ya eziyet ederek sabaha karşı ailenin tüm parasını alarak evden ayrılırlar. Çıkarırken, masa üstünde bir bohça içerisinde bıraktıkları Boris'in kellesini göstererek "Hey Magda! Dikkat et bomba patlamasın!" diyerek kahkahalarla uzaklaşırlar. Bulgar halkından birisine bunu yapanlar kim bilir Müslüman Türk Milletine ne gibi zulümleri reva görmüşlerdir.

"**BEYAZ LALE**"de Ömer Seyfettin, Osman-

lı Devleti Balkan Bozgunundan sonra terk ettiği vatan topraklarında bıraktığımız soydaşlarımıza yapılan zulümleri, vahşetleri anlatır. Serez'e hâkim olan Bulgar Çeteleri, önce köyün caminin minaresi yıktırırlar, damına çan asarlar. Köyün en büyük bir fırını yakıtıp etrafına genç kızları ve kadınları toplarlar. Erkekleri kurşuna dikerler. Yaşlıları Hıristiyan olmaya zorlarlar, dininden dönmeyenleri oracıkta öldürürler. Daha sonra kadınları soyunmaya zorlarlar. Soyunmayan bir kadının kucağındaki bebeği hemen fırına atarlar. Yavrusunun yandığını gören anne canının boğazına sarılır. Diğer çete elemanlarının yardımıyla genç kadını iki kolundan tutarlar. Radko bu biçare kadının göğüslerini keserek, bağırsakları deşerek hayatına son verir. Bu zoru gören bütün kadınlar emre itaat ederler. Soyunurlar ve köyün en güzel kızının adını verirler. Bu köyün zenginlerinden Hacı Hasan Bey'in kızı Lale Hanım'dır. Lale Hanım'ın babasını ve kardeşlerini tutuklarlar, diğer aile efradını da evden kovarlar. Koca konakta tek başına kalan Lale Hanım Radko'ya kapıyı açmak zorunda kalır. Radko, eğer teslim olmazsa babasını ve tüm aile fertlerini öldüreceğini söyler. Kız teslim olmuş görünerek onu oyalamaya çalışır. Fakat Radko iyiden iyiyeye kız zorlamaya başlayınca elinden kurtulur ve açık kalan pencereden kendini aşağıya atar. Radko yine vahşiliğine devam eder. Soğumamış cesedi içeri taşıyarak pis emeline ulaşır.

"**MİRAS**"ta oğlunu Çanakkale'de kaybetmiş, yaşlı amcasını ziyarete giden bir deli karlının kendisine vesvese veren Şeytan ile mücadelesi, gencin mukavemeti anlatılır. Şeytan gence bir an evvel amcasının mirasına konması için ona öldürme planları tavsiye etmekte, hatta ruhunu hâkimiyeti altına alarak komut vermektedir. Ertesi sabah genç uyanır ve düşündüğü korkunç plandan ruhunun kirlendiğini, bütün fazileti öldürdüğünü düşünmektedir: "Kendimi görmemek için aynaya bakamıyordum. Ben bir katildim, ben bir cani idim. Bütün ahlak duygularım benim nazarımda bir yalandı..."

Ertesi sabah amcamın yanına indim... Sonra birden ellerini öpmeye başladım... Sizden bir istihmamım var diye inledim... Bütün servetinizi sağlığınızda milli müesseselere vasiyet edin... Ben bu kıymetli kütüphaneyi satar, memleketten dışarı çıkmasına sebep olabilirim. İstiyorum ki bu mühim miras devlete kalsın..."

Başka akarlarımı?

Onları da istemem. O kadar hastalar var, darüleytamlar var, silinecek göz yaşları, sanılacak yaralar, teselli edilecek dullar, öksüzler, kimse-

sizler var...” Kahramanımızın sadece öldürmeyi düşünmesi bile ruhunu ne kadar rahatsız ediyor.

“VİRE” adlı hikâyede Türk’ün sadece kılıçla değil akıl ve mantık yoluyla da savaş kazandığı anlatılmaktadır. Burada bir harp hilesine başvurulmuştur. İçinde 150 Türk askerinin bulunduğu kale 300 düşman askeri tarafından kuşatılmıştır. Cephane ve erzak sıkıntısı da çekilmektedir. Kale kumandanı Mahmut Ağa ile düşman askerleri “vire” konusunda bir anlaşmaya varırlar. Anlaşmada silahları ile birlikte dışarı çıkmak şartıyla kaleyi teslim edeceklerini, anlaşma şartlarını bozmamak için 150 kişinin silahlarını teslim ederek içeri girmeleri, böylece herhangi bir saldırıda sayıların eşit olması gerektiği bildirir. Düşmanlar bu şartı yerine getirerek 150 kişi silahını bırakarak kalenin içine girer, Türkler de silahlarını alarak dışarı çıkarlar. Bir er bırakılan silahları toplar. Dışarıda kalan 150 kişiyi de öldürürler veya esir alınırlar. Türkler kaleyi tekrar kuşatırlar. Ne olduğunu anlayamayan düşman tuzağa düştüğünü çok geç fark eder.

Bu şartlar dâhilinde düşmanlar üç gün dayanabildiler. Üçüncü günü kaleyi Türklere teslim ettiler. Hem düşmanın ganimetine sahip oldular, hem kış çıkacak kadar erzak temin ettiler hem de esirlerden kurtuluş akçesi isteyerek kaleye gelir sağladılar.

“PRİMO TÜRK ÇOCUĞU”nda Ömer Seyfettin “Kenan” tiplemesiyle hem Batı medeniyetini hem de kendi kültürüne yabancı, Türk Milletini hor gören aydın tipini eleştirir.

Kenan Avrupa kültürüyle yetişmiş bir Türk mühendis. Kendisi masondur. Türk olmaktan utanç duyuyordu. Onun için bir İtalyan kızı olan Gariza ile Türklüğünden vazgeçerek evlenmiş, doğan çocuklarına da Türk ismi yerine İtalyan ismi bir ve iki anlamına gelen Primo ve Secunder isimlerini vermişti. Secunder birkaç yıl önce ölmüştü. Primo birinci demektir. 10 yıl sonra İtalya’nın Trablusgarp’ı işgal etmesi üzerine Batı medeniyetini ve İslam medeniyetini mukayese etmeye başlamış, Türklüğünü hatırlamıştı. “... İlk defa Fransa’yı hatırladı. Daim insanlığa, fazilete hizmet etmiş olan bu millet, yüz senedir Afrika’yı kana boyuyor, sahranın silahsız, saf, munis, haluk ve asil evlatlarını mitralyözlerle öldürüyor, asude şehirleri, sakin yuvaları seri ateşli toplarla yıkıyor, hiçbir kabahati olmayan koca bir milleti esir ediyor, vatanlarını, mallarını çalıyor; ırzlarını, hayatlarını, ruhlarını zapt ediyordu. Cezayir, Tunus, Sahra-ı Kebir, Senegambi, Madagaskar ilh... Son fethettikleri yerle, zavallı Fas’la Avrupa’daki kendi vatanlarından yirmi mislinden zi-

yade bir araziye sahip olmuş bulunuyorlardı.

...Şimdi İtalya da hiç beklenilmeyen, ümit ve tahayyül olunmayan bir dakikada Trablus’a saldırıyor, elli senedir süren Afrika’yı Latinleştirmek faciasının son perdesi açılıyor yahut kapanıyordu. Bu nasıl insanîyet idi? Bu insanîyetin vahşilikten, yamyamlıktan, barbarlıktan ne farkı vardı?... Primo okulda bir Türk paşasının oğlu Orhan’la tanışır. Orhan ona Türklerin barbar olmadığı, asil, kahraman, cesur ve Müslüman bir Millet olduğunu anlatır.

Kenan İtalyanların Trablus’u işgal etmesi üzerine karısıyla tartışır. Ya kendisiyle Türk olarak kalmasını ya da İtalya’ya babasının yanına gitmesi konusunda serbest bırakır. Gariza İtalyanlığından vazgeçmeyeceğini söyler ve ayrılmaya karar verir. Kenan, çocukları Primo’yu yanlarına çağırır ve ona sorar: “Yavrumsun biliyorsun ya dedi, şimdi muharebe var. Annenle biz bütün ayrıyoruz. Sen benimle burada kalmak, Türk olmak mı istersin yoksa İtalya’ya gidip İtalyan olmak mı?”

Primo oturduğu yerden şiddetle fırladı. Gariza ile Kenan ne yapıyor diye birbirlerine baktılar. Ellerini kalçalarına dayamış, facia ve heyecan tavrıyla bir annesini bir de babasını süzdü ve gayet bozuk bir Türkçe ile “Ben... Turco çocuk, Ben yok İtalyano, ben burada Türk diyerek haykırdı.”

Ömer Seyfettin, Primo Türk Çocuğu’nun ikinci bölümünde Balkan Savaşlarını ve Selanik’in hiç tüfek atılmadan teslim edilmesini anlatır. Bu arada Primo da gerçek kimliğini bulmuş, kendisine isim olarak Türk büyüklerinin isimlerini almaya başlamıştır. Önce Enver, sonra Niyazi isimlerini almak istemiş, isimlerin Türkçe olmadığı öğrendiğinde Büyük Hun hükümdarı Oğuz Han’ın adını almıştır. Selanik’in hiç silah atılmadan düşmana terk edildiğini öğrenince orada kalmamanın, Türk olarak ölmenin, ölürken de onlara büyük kayıplar verdirmenin planını yapmaktadır.

“ALEKO” hikâyesinde Ömer Seyfettin, Türk çocuğunun genlerinde var olan istiklal ruhunu, esaret altında yaşamaktansa vatani ve milletin yaşaması için seve seve tatlı canından vazgeçebileceğinin en güzel örneğini verir. Aleko, Gelibolu’da bir Rum fırıncının yanında çalışan küçük bir Türk çocuğudur. Asıl ismi Ali’dir. Çanakkale Savaşlarının başlaması üzerine sivil halk daha sakin, savaştan uzak yerlere sürülerek köyler boşaltılır. Ali de döndüğü zaman köyünde kimseyi bulamadığından akrabalarını aramak için yola çıkar. Yol üzerinde bir Rum papazı ve avenesinden ibaret küçük bir kafiye rast gelir. Türk olduğunu gizleyerek kendisini “Aleko” olarak tanıtarak öksüz ve yetim olduğunu söyler. Papaz onu yanına alır ve

kendisine yeni tahsis edilen köyün kilisesine yerleşir. Aleko'ya da kilisenin temizlik görevini verir. Papaz onu Rum milliyetçisi olarak yetiştirmek istedikçe o her şeyin tersini öğreniyor ve Türklük bilincini güçlendiriyor. Papaz Aleko'yu iyi bir Rum olarak yetiştirdiğine kani olunca onu Çanakkale Cephesindeki İngiliz karargâhına göndererek Türkler aleyhine tuttuğu raporu iletmesini tembih eder. Ali derhal Türk karargâhına vararak komutanla görüşür. Papazın mektubunu gösterir. Türk kumandanı memnun olarak artık işinin bittiğini, gidebileceğini söyler. Fakat Ali kabul etmez. Çok iyi Rumca bildiği için İngilizlerin Türkler için hazırladıkları planları öğrenebileceğini ifade eder. Bu durumdan memnun olan kumandan onu İngiliz karargâhına gönderir. İngiliz kumandanının Türk karargâhını havaya uçurmak için verdiği bir saatli bombayı düşman karargâhında patlatarak kendisiyle birlikte havaya uçurur.

"AND" hikâyesinde kendi çocukluğunu, mektep yıllarını anlatır. Okul arkadaşının birisinin bir başkasının suçunu üstlenerek falakaya yatması ve onu dayaktan kurtarması üzerine "And" kelimesiyle tanışır. And kelimesinin iki kişinin bir yerlerini hafifçe kanatarak birbirlerinin kanını içmeleri yoluyla oluşturulan bir kan kardeşliği olduğunu öğrenir. Komşularının oğlu Mistuk'la kan kardeşi olur. Bir gün mektepten dönüşte kuduz bir köpekle karşılaşır. Mistuk güçlü kuvvetli olduğu için Ömer Seyfettin'i arkasına saklar. Köpekle mücadeleye girer. Sopalı adamların yardımıyla köpek uzaklaşır, fakat Mistuk köpeğin ısırmasıyla kuduz hastalığından vefat eder.

Ömer Seyfettin bu hikâyeyi yıllar sonra kaleme alarak hem arkadaşına olan kadırşınaslık, ahde vefa gibi güzel duyguları dile getirir hem de Türk Milletinin birbirlerine sımsıkı kenetlenmesini ister. Hikâyenin sonunda Türklük şuurundan uzaklaştıkça karanlık bir uçuruma doğru yuvarlandığımızı, ahlaksızlık, vefasızlık, hodgamlık, adil ve miskinlik cehenneminde kalacağımızı, mesut mutlu günlere erişemeyeceğimizi dile getirir.

Ömer Seyfettin elbette kan kardeşliğinin çok eski bir geleneğe dayandığını biliyordu. Fakat unutulmaya yüz tutmuş bir geleneği, en çok ihtiyacımız olan bir zamanda ortaya çıkararak Müslüman Türk Milletinin kardeşlik, dayanışma, birlik ve beraberlik bağını güçlendirmek istemiştir.

Birbirlerinin kanlarını içerek kan kardeşi olmak Türklerde çok eskiden beri var olan bir usuldür. Birçok savaşçı birbirleriyle kan kardeşi olurlar. Saka Türklerinde, Asya ve Avrupa Hunlarında, Göktürklerde ve Selçuklu ve Osmanlı

Türklerinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu kişiler ölene kadar birbirlerini kollarlar, bir başına uğradıkları yahut da bir akından dönerken ölen arkadaşlarının kanını yerde bırakmamak adına ellerini kanatıp bir tasa akıtarak intikam yemini ederlerdi.

Ömer Seyfettin, yazdığı tarihi hikâyelerinde Türk milletinin yetiştirdiği kahramanlara, onun devlete hizmete ömrünü adayan, yüksek ahlak sahibi, din ve mukaddesat uğrunda canlarını seve veren idealist kişilerden seçer. "FERMAN" adlı hikâyesinde Kanuni Sultan Süleyman'ın Sırp'lara karşı düzenlediği bir savaştan ve kendi idam fermanını koynunda taşıyarak eceline koşan Tosun Bey adında bir kahramanı anlatır. Şüphesiz bu ferman vezirlerin, Yeniçeri Ağasının ve diğer devlet adamlarının padişahı yanılarak alınan bir fermanıdır. Burada hem tarihi olayların akışını hem de devlete karşılık beklemeden yapılan bir hizmeti, adanmış bir ömrü görmek mümkündür.

"PEMBE İNCİLİ KAFTAN" adlı hikâyesinde yine Ömer Seyfettin, Osmanlı ile Şah İsmail arasında geçen bir olayı hikâyesine aktarır. Belki bu olay gerçekleşmedi veya öyle bir şey olmadı. Ama anlatılan hikâye Osmanlı Türk'ünün gurunu okşuyordu. Bu hikâyede düşmanını kötülerken çok ileri gidilmiş, gerçeklere uymayan hadiseler de zikredilmiştir. Şah İsmail'in istila ettiği Anadolu halkına işkence ettiği, Zülkadıroğulları Beyliğinin çocuklarını kebab yaptığı vs. Bu ifadeler abartılı olup, yazarın realizmden uzaklaştırmıştır. Bununla birlikte Muhsin Çelebi'nin Pembe İncili Kaftanı, Şah'ın önünde yere sererek oturması ve: "Namesini verdiğim padişah, Oğuz Kara Han neslindedir. Dünya yaratıldığından beri onun neslinden kimse kul olmamıştır. Hepsî padişah, hepsi hakandı" demesi, evini, çiftliğini, mandırasını rehin bırakarak üzerine giydiği "Pembe İncili Kaftan" ı Şah'a hediye bırakması gibi olaylar Türk devletinin kudretini göstermektedir. İmparatorluğun neslini Oğuz Kara Han'a dayandırması Türk devlet- geleneğinin devamlılığı açısından çok önemlidir. O, pohpohlanmayı sevmeyen Muhsin Bey'in bu olayı hiç kimseye anlatmaması, mallarını ipotekten kurtaramayarak Üsküdar'da bahçeli küçük bir ev satın alarak nafakasını onunla temin etmesi Türk Milletinin devleti söz konusu olunca ne kadar fedakâr olduğunu göstermiştir. Ömer Seyfettin geçmişte var olan bu güzel hasletlerin yeniden fertlere kazandırılmasına çalışmıştır.

"BAHAR VE KELEBEKLER" adlı hikâyesinde Ömer Seyfettin bir milleti millet yapan ortak dil ve tarih bilincinin yanında örf adet ve gelenek-

lere de yer vermekte, Türk kadının yaşam tarzını, geleneklerin devamının sürdürülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Nine ile torun arasındaki diyalogda kuşak farklılığına değinmekte, bozulmaya yüz tutmuş değerlerimizi gün yüzüne çıkarmaktadır:

“...Ne okuyorsun?

... Fransızca bir roman...

Adı ne?

Dejante.

Ne demek?

Sevinçten mahrum olan kadınlar demek.

Onlar kimlermiş?

— Biz... Türk kadınları...

Büyük nine düşündü. Sol eliyle parlak siyah saçlarını düzelten torunun torununa şimdi pek elemli bakıyordu. Büyük matemler geçirmiş, felaketler görmüş zavallı gibi idi. Hiç gülmüyor, hep mahzun duruyordu. Ah, işte hep bu kitaplar onları zehirliyor, onları solduruyordu. Onları bahara, saadete yabancı bırakıyordu...

...Sevinçten, saadetten mahrum kadınlar Türk kadınları mı? dedi. Hayır, hayır! Türk kadınları asla sevinçten saadetten mahrum değildiler. Sevinçten, saadetten mahrum olanlar sizsiniz, şimdiki kadınlar...

Siz hiç okumaz mıydınız büyükanneciğim?

—Okurduk kibar ve zengin efendiler kızlarına Farisi öğretir, cami' dersi gösterirdi. Tuhfe-Vehbi'yi okuturlardı. Fuzulî'nin, Baki'nin gazellerini ezberlerdik. Mesnevi'yi anlardık. Mükemmel seci'ler, kafiyeler yapar, kocalarımıza müşare eder, hafızamıza, zekâmıza nüktelerimizle onları hayran bırakırdık. O vakit bir kadın için en büyük medh: fazla, edibe, şaire, akale idi. Şimdi siz Frenk mürebbiyeler elinde büyüyor, kendi lisanınızın güzelliklerini tanımıyor; başka memleketlerin, başka şeylerini öğreniyorsunuz. Onlara benzemek istedikçe benliğinizden uzaklaşıyor, etrafınızdan nefret ediyor; hakikaten sevinçten, saadetten, mahrum kalyorsunuz.

...Alafrangalık bir veba gibi içimize girmiş, yanıklarımızın allığını, dudaklarımızın tebessümünü silmiş, feracelerimizi parçalamış, pabuçlarımızı atmış, parmaklarımızı narin bir mercan gibi parlatarak güzelleştiren kınalarımızı bile ortadan kaldırmıştı. Eşyamızı, esvaplarımızı değiştiren ruhlarımızı da değiştirmiştik. Her şey yalan, her şey sahte, her şey taklit oldu. Sadet uzak bir hayale, yetişilmez bir hülyaya inkülâp etti. Adetlerimizle beraber sevinçlerimiz de söndü.

...Her şey bizim için bir eğlence idi. Her şey; çocukluk, mektebe başlaış, ferace giyiş, kocaaya varış, doğuruş, hatta ihtiyarlaşış bile... Bunların

hep ayinleri vardı. Her kadının bu devirleri diğer kadınlar için bir zevk, bir eğlence vesilesi olurdu... Manilerimiz şarkılarımız vardı. Toplanır, aramızda müşare eder, kış gecelere divanlar tefeül ederek, mevsimler bile bir eğlence olurdu. Her mevsimin kendine mahsus âdeti, eğlencesi, ananesi oturdu. Daha hiç açmamış gül ağaçlarının dibine akşamdan beyaz kavanozlar içine yüzüklerimizi, yüksüklerimizi atar, ertesi sabah güneş doğarken mani söyleyerek tekrar çıkarırdık. Birbirine benzemeyen bin mani bilen, bütün kış herkesin lafına, bir söylediğini bir daha tekrar etmeyen binlerce kafiye bulan kadınlar vardı.

...Bahar geldi, ağaçlar çiçek açmaya, yapraklar yeşillenmeye, çemenler baş göstermeye başladı mı bizim gözlerimiz artık odalarda durmazdı. Bahçeye koşar, baharın ortasında gezinirdik. İlk göreceğimiz kelebek bir senelik talihimiz olurdu... İlk kelebeğin beyaz, pembe olması için maniler söyler, dalların üzerine beyaz ve pembe kumaş parçaları atardık. Sanı veya siyah bir kelebek göreceğiz diye korkar, ne heyecanlar geçirirdik

... Kelebeklerin birer manası vardı... Beyaz kelebek saadete, talihe... Pembe kelebek sıhhat ve afiyete... sanı kelebek kedere ve hastalığa... Siyah kelebek felakete, matem ve ölüme delalet ederdi.

Ömer Seyfettin, tarihi konuları irdelerken olayları sebep-sonuç ilişkisi içinde ele almaktadır. **"TURAN DEVLETİ"** adlı kitabında O, Cihan Harbinin çıkış sebebini şöyle açıklamaktadır: "Bu günkü muharebenin sebebi, iki yüz seneden beri Avrupa muhitinin, büyümek ve yayılmak seciyesini İslam dünyasına teveccüh etmesidir. Çünkü karadan ve denizden hudutları hep bu dünyayledir. İtilaf-ı Müsellese (Üçlü İtilaf: İngiltere, Fransa, Rusya)İslam memleketlerini zapt ve istila ederken karşısında bütün Müslümanlar namına kılıç sallayan Türkleri gördü. Kendi büyüme ve yayılmak seciyesini tatmin için Türklerin namını tarihten silmeye kalktı..."

İbni Haldun'un mukaddimesini okuduğunu ve çok iyi tahlil ettiğini düşündüğümüz Ömer Seyfettin, Milletlerin canlılığını ve ruhunu şöyle tarif ediyor: "Bir insanın nasıl ruhu, hissi ve vicdanı varsa milletlerin de içtimai ruhları, hisleri ve vicdanları vardır. Mefkûreler (fikirler, düşünceler, idealler) milletlerin bu vicdanından doğar. Asla birkaç kişinin eseri değildir. Her milletin kendi varlığın mukaddes bir hâle içinde duyması ateşin bir idraktır ki buna mefkûre derler. Mefkûresi olmayan bir millet ölmüş demektir. Çünkü bu suretle fertler milletin varlığını duymuyor ve canını

onun uğrunda fedaya hazır bulunmuyor demek-
tir. . . Millet, bir lisan konuşan, bir din ve bir terbi-
ye bir maarifle birbirine merbut(bağlı) insanların
mecmuudur(toplamıdır). Bir milleti siyasi hudut-
lar asla ayıramaz.”

Bir ferdin Türk olması için Türkçe konuşma-
sı, Müslüman olması, Türk terbiye ve örfünün
içinde yaşaması kâfidir. Anadolu’da on üç on
dört milyon Müslüman vardır ki hepsi Türk’tür.
Anadolu’dan sonra Azerbaycan. . . Burada dört
buçuk, beş milyon Türkçe konuşan Müslüman
ve Türk vardır. Kafkasya’da Çerkezlerden başka
sekiz milyon Türk’ün hepsi Müslüman’dır. Kaf-
kasya’dan sonra büyük Türk dünyası başlar. Bu-
hara, Semerkant, Taşkent, Kaşgar, Yarkent, Ho-
tan, Aksu, hâsılı ta Karakurum’a kadar Mançurî
Çinlilerine kadar bu geniş yerler hep Türk milleti
ile doludur. Hepsî Müslüman olduğu gibi lisanları
da Türkçedir. . .

Ömer Seyfettin makalesine devamla Kuzey-
deki Türk illerini Kazan’dan Ufa’ya, Sibiry’a dan
Altay eteklerine kadar devam eden bölgede ya-
şayan Türk kardeşlerimizin şivelerinin İstanbul
Türkçesine yakın olduklarını belirtmiştir. Şarktan
garba doğru 70 milyon Türk milletini varlığın-
dan bahseder. Turan mefkûresiyle bütün Türk
illerinin bir bayrak altında toplanacağını, Turan
mekûresi feyz buldukça Türkleştirilmemiş hiçbir
köşe bucak kalmayacağını, İstanbul’dan kalkan
tren hattının Erzurum’dan, Tebriz’den, Buha-
ra’dan, Semerkant’tan, Kaşgar’dan, Turfan’dan
geçerek Karakurum’a, Pekin’e gidecek, Şark’ın
servetini garba, garbin irfan ve fennini de şarka
götürerek yeni büyük bir Türk Devleti’nin temel-
lerini kuracağını ifade etmiştir.

Ömer Seyfettin, **ASHAB-I KEHF** adlı yarım
kalmış bir romanında Osmanlılık düşüncesine
karşı çıkar ve kıyasıya eleştirir. Osmanlılık düşü-
ncesinin çürük olduğunu, hiçbir milletin ken-
dinden vazgeçmeyeceğini, büyük coğrafyalarda
büyük medeniyetler kurmuş olan Türk milletinin
yok sayılmayacağını, Türklerin de kendinden
vazgeçmemesini, kendi örf, adet ve gelenekleri-
ne sahip çıkması gerektiğini savunur. Ömer Sey-
fettin, tarihi ve içtimâî bir roman olan “Ashab-ı
Kehf” i yazmasındaki gayesini, şöyle açıklıyor:
“Bu küçük romanı beş sene evvel yazdım. Mak-
sadım edebi bir eser meydana koymak değildi.
Sadece münevverlerimizin garip düşüncelerini
içtimâî hakikatlerle karşılaştırmak istiyordum.
Meşrutiyetten sonra büyük adamlarımızın ço-
ğuyla görüştim. Hepsinin fikri aşağı yukarı şu
neticede toplanıyordu: “Osmanlılık, müşterek bir
millettir. Osmanlılık ne yalnız Türklük, ne yalnız

Müslümanlık demektir. Osmanlı idaresinde ya-
şayan her ferдин cins ve mezhep farkı gözetmek-
sizin Osmanlı Milletine mensuptur.” Hâlbuki bu
fikir, gayri milli Tanzimat maarifinin yetiştirdiği
dimağlarda doğmuş bir vehimden bir ham ha-
yalden ibaretti. Dini, lisanı, terbiyesi, tarihi, harsı,
mefahiri (sevinci) aynı olan fertlerin mecmuundan
müşterek bir millet teşkil etmenin imkânı yoktu.
Avusturya’da yaşayan Almanlara Habusburg mil-
leti, Avusturya milleti denemezdi. Alman nereli
olursa olsun her yerde Alman’dı. Türkçe konu-
şan bizler de beş bin senelik bir tarihin, hatta pek
eski bir esatirin sahibi olan bir millettik. Osmanlı
Devleti’nin memleketinde, Kafkasya’da, Azer-
baycan’da, Türkistan’da, Buhara’da, Kaşgar’da,
hâsılı nerede yaşarsak yaşayalım yine halis muh-
lis Türk’tük.

. . .Bu muhterem efendiler, Balkan Muhare-
besinden sonra da hakikati göremiyorlardı. İşte o
vakit bu kitabı yazdım. İçindeki fikirler sırf Tanzi-
mat ilhamları olduğu için herhangi bir zata atfe-
dere şahsî enmuzeçler (numune, örnek, tip) çiz-
meye çalışmadım. Türk köylüsü, ‘dili dilime uyan
dini dinime uyan’ diye milletin hududunu pek
güzel anlarken münevver efendiler sırf İnkılâp
esnasında ne dile ne dine ehemmiyet veriyorlar-
dı. İşte nihayet zaman onlara yaman bir ders ver-
di. On sene içerisinde her biri bir asra sığmayacak
vakalar başımızdan geçti. Artık umumiyetle mil-
letin kıymeti bilindi. Konuşulan tabii lisanı, milli
edebiyata, milli sanata, milli mefkûreye ehemmi-
yet verilmeğe başlandı.”

Bir Ermeni milliyetçisinin günlüğünden yola
çıkarak Derviş Vahdeti ve şürekasının ifsatlarıyla
ortaya çıkan Otuz Bir Mart Vakası, Hareket Or-
dusu’nun İstanbul’a gelerek isyanı bastırması,
1909’da Osmanlı Kaynaşma Kulübünün kurul-
ması, devleti parçalayıcı, yıkıcı ve bölücü faaliyet-
lerini 1912’ye kadar devam ettirmesi ve İstan-
bul’da Türkçü, Milliyetçi demek ve kulüplerin,
esnaf teşkilatının, yazarların ve haklın katıldığı
protesto yürüyüşü vesaire olayları anlatır.

Hareket ordusuyla İstanbul’da asayiş sağ-
landıktan sonra Ermeni muharririn Taşkaşla’da
hapis tutulan Hamdi Çavuşla yaptığı röportaj çok
enteresandır:

“...İhtilalden maksadınız nedir?

-Şeriatı çıkarmak.

Şeriat ne demektir? Lütfen bana izahat verir
misin? Bizim Ermenilerin bu hususta malumatı
yok

-Şeriatın ne demek olduğunu ulema efendi-
lerimizden git öğren. Benim sana öğretmek had-
dim değil. Belki yanlış bir şey söylerim de günaha

girerim.

-Şeriatı nasıl çıkaracaksınız?

Ne kadar mektepli zabıt varsa hepsini öldüreceğiz. Jön Türk dedikleri dinsiz herifleri bir tane kalmayıncaaya kadar mahvedeceğiz. . .

Hey hat. . . Biz Jön Türklerin taassubundan, İttihad-ı İslam taraftan olduklarından nefret eder, her fırsatta kendilerine hücum ederiz. Türkler de onlara "dinsiz" der. Öyle bir tezat ki. . . Ama han-gisi doğru. . .

-Pek âla efendim, siz Türk müsünüz?

-Hayır! Türk filan değilim

-Arnavut musunuz?

-Hayır, hiçbir şey değilim. . .

-Ya nesiniz?

-Müslüman. . .

Dinin başka bir şey milliyetin başka bir şey olduğunu bu çavuşa anlatamazdım. Ayrıldım, dışarı çıktım. O gece Beyoğlu'nda kaldım. Gezdim. Bütün umumhaneler, meyhaneler İhtilalcilerle dolmuştu. Hepsini ölecek derecede sarhoştum. Altı-telere sarılıyordular:

-Şeriat isterük!

Diye avazı çıktığı kadar bağınıyordu. . . 11 Mayıs 1909

Ömer Seyfettin, romanının devamında, Osmanlı Kaynaşma Kulübünün, faaliyetlerinden, yayın organları "İnsanlık" gazetesinden, "İzân" gazetesinin cevaplarından ve "Osmanlı Devletinin sahip olduğu topraklarda hiç Türk yoktur" yazısı üzerine İstanbul'da yapılan büyük nümayişten, "sadece İstanbul'da on binlerce Türkün varlığından" söz eden hatibin konuşmasını yazmaktadır.

Ömer Seyfettin, bir milletin millet olabilmesi için diline sahip çıkmasını ister. Hikâye, roman ve yazıların tek amacı vardır. Türk milletine dinini, dilini, edebiyatını, tarihini, örf ve âdetini öğretmek, onu ayakta tutmaktır.

Ömer Seyfettin **MEKTEP ÇOCUKLARINA TÜRK LÜK MEFKÛRESİ KAZANDIRMAK** adlı bir makale kaleme almıştır. Türklerin biri şahsi biri milli olmak üzere iki türlü hayatı olduğunu vurgulayan Ömer Seyfettin, Türklük mefkûresini şöyle açıklar: "Türklerin hep birlikte geçirdiği milli hayatı kuvvetlendirmek, dünyadaki galiblerin üstüne çıkarmak, ona yıkılmaz bir istikbal hazırlamak Türklüğün Mefkûresidir.

Ömer Seyfettin Ziya Gökalp'ten mülhemle milleti şöyle tanımlar: "Dinleri bir olmakla birlikte lisanları da bir olan bütün insanlara millet adı verilir. Türkçe konuşan bütün Müslümanlar Türk milletindedir. Demek ki millet din ve dil birliği olan bir halkın adıdır. . . Anadolu Turan'ın bir

parçasıdır. Oraya gelen bütün muhacirler Türkçe konuşurlar.

Ezemeyen ezilir. Desturudur. Başkalarını ezemeyen milletleri diğer milletler ezerler. Bütün umumi tarih bu kanunun şahidi ve ispatıdır. Kendi hudutları içinde nihayete kadar oturmasını düşünen korkak ve miskin bir millete asla rahat yoktur. . . Muharebeden sonra bu hakikatleri gören Türkler milliyetlerini hatırladılar. Eski tarihlerine anelerine sandıldılar. Bütün Türk milletinin ruhunda çoktan beri uyuyan büyük emel, büyük mefkûre doğmaya başladı. Bu mefkûreyi henüz ruhunda duymayan pek az miskin kalmıştır. O mefkûre 1- Lisan muhabbeti, 2- Millet ve din muhabbeti, vatan muhabbeti. . . Eserin devamında Ömer Seyfettin milli dil, milli vatan, milli din fikirlerini teferruatıyla anlatır.

SONUÇ

Ömer Seyfettin'in ciltler dolusu tutarındaki hikâyelerinin, makalelerinin hepsini bir yazıya sığdırmak mümkün değil. Birkaç makalesini ve kitaplarını incelemek ve örnek vermekle iktifa ettik. Onun eserlerinde Türk tarihine, Türk diline ve edebiyatına, dinine, örf adet ve geleneklerine Türklük şuuruna ne kadar çok önem verdiğini gördük.

Ömer Seyfettin, Türk Milletinin ve Türkçenin hor görüldüğü bir dönemde hem Türk kimliğinin oluşmasında hem de dilimizin sadeleşerek gelişip güzelleşmesinde çok fazla emeği olan mümtaz bir şahsiyettir. Onun tek derdi, Türk Milletinin ve devletinin istikbalidir. Ruhu şad olsun.

Bu gün maalesef Türklüğe, Türk kültürüne ait ne varsa hor görülmekte, Türklük yok sayılmaktadır. Ancak savaş ortamında Türklük hatıra gelmektedir. Anlayacağınız yüz yıl öncesine geri döndük.

Okullarımızda çocukların okuması gereken klasikler arasında Ömer Seyfettin'in hikâyeleri bilinçli olarak müfredattan çıkartılmıştır. Türk çocuklarına tarihini, dinini, lisanını, örf ve adetlerini öğretmek isteyen Ömer Seyfettin'in hikâyeleri ümit ederim ki yine Milli Eğitim Bakanlığı ders müfredatına konulur.

NOT: Bu yazının hazırlanması esnasında Hülya Argunşah tarafından hazırlanan, Dergah Yayınları tarafından 2017 yılında yayınlanan Ömer Seyfettin- Hikâyeler adlı 7 ciltlik eserinden, Seyit Kemal Karaalioğlu tarafından kaleme alınan İnkılap ve Aka Yay. 1974'te basılan Resimli Türk Edebiyatçıları Sözlüğünden, Nazım Hikmet Polat tarafından hazırlanan Ötüken Yay. Tarafından 2017 yılında basılan Ömer Seyfettin Turan Masalları isimli eserden, Şenay Kırkhallı tarafından hazırlanıp MEB Yay. Tarafından 1989'da yayınlanan Ömer Seyfettin- Seğme Hikâyeler isimli eserlerden yararlanılmıştır.

Ayrıca Konya Bölge Yazmalar Kütüphanesi'nde BB3806-BB4884- BB18368- BB11493 demirbaş nolu Osmanlıca nüshalardan faydalanılmıştır.

ÖMER SEYFETTİN ADLARDA DA TÜRKÇELEŞME İSTİYORDU

**SADIK
GÖKÇE**

sadikgokce@hotmail.com

İlk Türkçülerden olan Ömer Seyfettin dilin Türkçeleşmesini istemektedir. Bu konudaki görüşlerini şöyle açıklamaktadır; "Osmanlı Devleti sınırları içinde yaşayan diğer milletlerin birer birer bağımsızlıklarını ilan etmeleri sonucunda yeni bir hayata başlayan Türk Milletinin ilk yapması gereken şey diline yani Türkçeye sahip çıkmak olmalıdır. Milli bir edebiyat oluşturabilmek için önce milli bir dil gereklidir. Eski lisan hastadır. Hastalık yabancı kaidelerdedir.

Artık hareket zamanı gelmiş hatta geçmektedir. Bize geniş, muntazam ve mazbut bir dil lazımdır. Sahip olduğumuz dil yani Türkçe dünyanın en mükemmel en sade ve en tabii gramerine sahiptir. Onun içinden ecnebi kaideleri, Arabî ve Farsî terkipleri, edatları çıkarır ve şimdilik edebi ve fenni terimlere dokunmazsak dilimiz ileride bunları da Türkçeleştirmek şartı ile milli ve mükemmel bir dil olabilir."

ÇOCUKLARA TÜRKÇE İSİM

Ömer Seyfettin adların da Türkçeleşmesini istemektedir.

Bunu yazmış olduğu hikâyelerde görmek mümkündür. Hikâyelerinde yer alan yetişkin insan isimleri o devirde kullanılan Arapça ve Farsça isimlerden oluşurken genç ve çocuk isimleri genellikle Türkçe kökenlidir. Ömer Seyfettin'in bu isim tercihlerini bilinçli olarak yaptığını düşünüyorum. O dönemde çok yaygın olan Arapça ve Farsça isimlerden dolayı

(bu günde aynı modaya kapıldık, Kuran-ı Kerimde gördüğümüz her kelimeyi anlamı nedir demeden isim olarak koyuyoruz.) Türkçenin geleceği konusunda endişeye kapılan Ömer Seyfettin, milli suura erişmenin yollarından birisi olarak da isimlerin Türkçeleşmesini görüyordu diye düşünüyorum.

Bu düşünceenin bende oluşmasına vesile olan hikâyeleri şöyle bir gözden geçirelim:

"Turan Masalları" başlığı altında "İhtiyarlıkta mı? Gençlikte mi?" isimli hikâyenin kahramanı Hasan isimli bir Türk Beyidir. Hanımı ise "Uluç Bikem'dir" Burada baba Arapça bir isim olan Hasan adını hanımı ise Türkçe olan Uluç Bikem adını taşımaktadır Ama bu bey dünyaya gelen ikiz çocuklarına "Turgut ve Korkut" adını vermiştir. Çocuklara verilen bu adlar rastgele seçilmiş değildir. Korkut ve Turgut öz be öz Türkçe isimlerdir.

Forsa isimli hikâye de ise Kara Memiş isimli bir korsanın hayatı anlatılır. Kara Memiş namı bir korsandır. Kendisine bir yılı uzun bir gece ve gündüzden mürekkep bir ülkeden (Kuzey Kutbunda bulunan bir ülke olmalı) bir eş seçer. Kara Memiş'in bu eşinden bir çocuğu olur. Çocuğun ismi "Turgut"tur.

ACZİMİN GİRYESİ

**Ahmet
Sevgi**

TAKDİR DUYGUSU

Takdir duygusu yoksa eğer bir cemiyette,
Yeni değerler yetişmeyecektir elbette...

(Ahmet Sevgi)

“Üç Nasihat” başlığı altında yayınlanan hikâye de ise İstanbul’da ikamet eden âlim kişinin ismi Müstakim Efendidir. Kastamonu’dan iş için İstanbul’a gelen köylünün ismi ise “Durmuş”tur.

“Primo Türk Çocuğu” hikâyesinde de bir İtalyan anneden doğan ve Kenan adını taşıyan bir Türk babanın oğlu olan Primo anne ve babasının Libya’nın İtalyanlar tarafından işgali üzerine tartışmalarına tanık olur. Bu tartışmadan önce Primo okulunda bulunan ve Türk olma şuuru taşıyan “Orhan” tarafından Türklük hakkında bilgilendirilir.

Anne babanın tartışması sonrası çocuğun kimde kalacağı konusu mesele olur. Konuyu Primo’ya açarlar. Orhan tarafından daha önce Türklük konusunda bilgilendirilmiş olan Primo Türk olarak babasının yanında kalmayı tercih eder.

İkinci bölümde ise baba Kenan oğluna Türkçe bir isim vermek ister. Primo önce o dönemin en meşhur ismi Enver’i almak ister.

Baba bu ismin Türkçe olmadığını söyler. Bunun üzerine Primo yine o dönemin en meşhur kahramanlarından olan Resneli Niyazi’ye izafen Niyazi ismini tercih eder. Kenan bu isminde Türkçe olmadığını söyler. Primo saygı duyduğu kahramanların isimlerinin Türkçe olmadığını öğrenince şaşırır ve bu isimlerin hangi dilden olduğunu babasına sorar.

Baba Kenan, bu isimlerin Arapça olduğunu söyler.

Primo, öyleyse bana Türkçe isimler söyle der...

Kenan, “Oğuz, Turhan, Orhan, Cengiz, Turgut, Alp...” gibi isimleri sayar.

Bunun üzerine Primo “Oğuz” ismini almak ister ve bu kahraman hakkında babasından bilgi ister...

Fon Sadriştay’ın Oğlu başlığı altında yayınlanan hikâyede de Ömer Seyfettin kahramanına Orhan ismini vermiştir. Orhan iyi bir şair, edebiyatçı ve dilcidir. Bir âşık gibi halkını sevmiş, daima halkın içinde yaşamış, daha 27 yaşında iken 10 cilde yakın eser çıkarmıştır. On dokuz yaşında iken Anadolu’yu gezmiş, köylerde, kulübelerde, obalarda misafir kalarak Türklerin milli destanını dinlemiş, onun ruhuna hulul etmiştir.

Vire hikâyesinde ise kahramanın ismi Barhan Beydir. Ferman adı ile yayınlanan hikâyede kahraman bir Türk’tür. Yeniçeri olmadığı özellikle belirtilmiştir. Bu kahraman da Tosun

ismini taşımaktadır. Kütük isimli hikâyede ise kahramanın adı da yine mazide kalmış olan Arslan Beydir.

Teke Tek başlığı altında yayınlanan hikâyede hikâyeyi ağzından anlattığı kişinin dedesinin isminin Sungur olduğunu öğreniyoruz. Ömer Seyfettin bu hikâyesinde diğerlerinden farklı olarak maziye işaret ederek o dönemlerde kullanılan isimlerin Türkçe olduğuna dikkat çekiyor.

Yukarıda verdiğimiz örneklerden de anlaşılacağı gibi Ömer Seyfettin dilin yanında isimlerin de Türkçe olması taraftandır. Ama isimlerin Türkleştirilmesini savunurken daha önce kullanılan Arapça ve Farsça isimlerin hemen terk edilmesi, yerlerine Türkçe yeni isimler alınmasını teklif etmez. Bu değişimin zaman içerisinde yeni doğan çocuklara verilerek gerçekleştirilmesi taraftandır.

Turan Masallarında annenin ismi Uluç Bikem’dir. Uluç Türkçe bir isimdir, Selçuklular zamanında yüksek rütbeli memurlar için kullanılır. Sanıyorum “Ulu” sıfatından türemiştir. Baba ise Arapça bir isim olan Hasan ismini taşımaktadır. Bu hikâyede anne ve baba Türk’tür.

“Üç Nasihat” adlı hikâyede ise İstanbul’da yaşayan bilginin ismi Müstakim Efendidir. Ömer Seyfettin Müstakim Efendi şahsında dönemin kendi özünden kopup Arap ve Fars hayranı olan ekâbirlerini örnek göstermektedir. Kastamonu’dan gelen Türk gencinin isminin Durmuş olması ise yönümüzün Anadolu’ya döndürülmesi gerektiğini hatırlatıyor.

“Forsa” ve “Primo Türk Çocuğu” hikâyelerinde babaların Türk olmasına rağmen annelerin yabancı milletlerden olması dikkat çekiyor. Bu iki hikâye arasında en bariz fark Forsa’da kimliğini bilen bir babanın çocuğuna Turgut ismini koyması. “Primo Türk Çocuğu” hikâyesinde ise milli kimliği ile ilgisi olmayan bir babanın çocuğuna milli kimliğine sahip çıkan bir anne tarafından Primo isminin verilmiş olması.

Ömer Seyfettin milli bilince sahip olmanın insan hayatının her safhasında ne kadar önemli olduğunu, düşünürken dahi kendi dili ile düşünmenin hayata etkisini, bunun iz düşümünün de çocuklara verilecek isimlerle ön plana çıkarılabileceğini belirtmeye çalışmış bu hikâyelerinde.